

Tšehhide ja slovakkide külaelust on, mida õppida

Tihtilugu on meil raske väärtustada oma maapiirkonda, külaelu, kohalike inimeste võimekust arenda ja ka seda, et iga väiksemgi Eestimaa nurgake peidab endas alati midagi, mille üle võime uhkust tunda. Selleks vist peabki minema tuhandeid kilomeetreid eemale, istuma Slovakkia kivisel mäeseljakul või imetlema tšehhide lõputuid viljapõlde ja uskuma kogu südamest - kodus on hea olla.

23.-30. septembrini 2010 toimus Kirderanniku Koostöökogu õppereis Slovakkiasse ja Tšehhi. Mul oli suurepärane võimalus sellest osa saada. Väljasõidu peamine eesmärk oli kogemuste vahetamine, seda nii slovakkide ja tšehhidega kui ka õppereisil osalenute endi vahel. Käia ja näha kohapeal, kuidas on sealsetes piirkondades LEADERiga toimetatud.

Iga küla on erinev

Viibisime päris mitu pikka päeva Slovakkias, püüdes nende rahvust, maad ja tegemisi maaelu arendamisel paremini tundma õppida. Meie vastuvõtja oli Slovakkia kohalik tegevusgrupp **Levoca LAG**, kelle piirkonnaga me ka lähemalt tutvusime.

Jõudsin õige pea tähelepanekuni, et igal Slovakkia külal on mingisugune eriline hingus, mis töötab küll sarnases rütmis naaber-
rasulatega, aga ometi paistab silma millegi omanäolisega. Meeldejääv oli ka slovakkide slaavilike külalislahkus, mis tuli otse südamest, olemata liiga pealiskaudne, ebaloomulik või peale-
tökkiv.

Külatastes **Dúbrava** küla, nägime me armast koolimaja-lasteaeda, mis lisaks haridusasutusele täitis ka külamaja ülesandeid. Maja remondiks saadi raha ka LEADER-programmist. Järjekorral viis meie retk **Lucka** külla, mis paistis silma väga madala keskmise vanuse poolest, kõikides 35 aasta piirima. Ka külvavem, kes meid rõõmsalt tervitas, oli ise üks piirkonna noori-
maid. Külal on plaanis teha mitmesuguseid projekte, mis puudutavad noori ja turismi arendamist. Rahastust loodetakse leida võimaluse korral ka LEADERist.

Saabudes **Domanovce** külla, saime väga erilise sündmuse osaliseks. Kohalikus kirikus oli just lõppemas laulatus ning külalised hakkasid ennast peopaiga poole sättima. Uhkelt riietatud pulmarahvas ja siis meie, kes me olime ränduritele kohaselt mugavalt riietatunud, moodustasime ühe kontraste ja emotsioone täis hetke. Loomulikult ei saanud me lahkuda noorpaari õnnitlemata.

Küla ise oli veidi suurem kui eelnevad, mida me seirasime. Seekord oli harjuspäralt külvavemaks hoopis naisterahvas, kes tutvustas meile peagi LEADERi raha eest valmivat män-

Kirderanniku Koostöökogu õppereisi eesmärk oli näha, kuidas on Tšehhis ja Slovakkias LEADERiga toimetatud.

guväljakut ja mustlaste kogukonda, keda püütakse külaelule integreerida.

Õhtu lõpetuseks oli meile organiseeritud esinema eakatest inimestest koosnenud kelmikas punt. Nad laulsid ja tantsisid Slovakkia rahvuslugusid ning vestlesid meeleldi kõigi külalistega.

Rahvarõivad ja pagaritöökoda

Järgmise päeva varahommikul võttis **Olšavica** külvavem meid vastu laia naeratuse ja sooja käepigistusega. Külvavem tutvustas veidi oma küla ning uuris põhjalikult ka Kirderanniku Koostöökogu kohta. Kõlama jäi tema lause: "LEADERiga saab väikese rahaga palju ära teha."

Vyšné küla võib uhkustada oma Slovakkia rahvarõivaste koguga. See pisike, umbes 100 elanikuga asula on rahvusvaheliselt tuntud just tänu rahvarõivastele. Lisaks rahvarõivaste kogumisele oskavad nad neid ka ise valmistada, kasutades selleks traditsioonilisi võtteid.

Pärastlõunal oli kogu grupp hea võimalus külastada **Granc-Petrovce** pagaritöökoda. Töökoda oli eriline selle poolest, et enamik tegevusi tehti käsitsi, mitte suurte masinatega. Nad uskusid, et inimkättega tehtud leivad maitsevad paremini kui masinatega toodetud. Lisaks olid pagaritöökodajal ruumid, kus saab ööbida, ning siseõue kaudu näha mänguväljak.

Slovakkia LEADER

Slovakkia LEADER on oma arengult veidi tagapool, võrreldes Eestiga. Kui meil on mõningad kogemused ka LEADER+ programmiga, siis neil seda pole. Samuti pole Slovakkia maapiirkond veel LEADER-tegevusgruppidega täielikult kaetud, valikuprotsess alles käib. Ka LEADERi reeglid on palju rangemad, seades suured piirangud projektidele, mis rahastust üldse saavad. Nii oli slovakkidele suureks üllatuseks see, et Eestimaal saab LEADERi raha eest peaaegu kõike teha. Slovakkia see ei heiduta, sest tulevikus loodetakse, et ka nende LEADER muutub paindlikumaks.

Igal Slovakkia külal oli mingi eriline hingus.

Kuigi Slovakkias pole iga külamaja, elamu ja asulanurk viimsele üles vuntsitud, oskavad nad rahul olla sellega, mis juba olemas on. Milleks mõeldagi pidevalt asjadele, mida pole, selle asemel et keskenduda juba olemasolevale pagasile. Seega usun täielikult, et meil on neilt palju õppida.

Tšehhid on tegusad

Slovakkias lahkudes algas meie teekond Tšehhimaale poole. Tšehhid ja slovakkidel on palju ühist. Neid ühendavad ajalooline taust ning rahvuslik sugulus. Nad mõeldagi elavad sarnasel ilutseval maastikul ja kasutavad samalaadseid keeli. Kuigi on ka erinevusi.

Tšehhimaale jõudes hämmastasid mind maapiirkondade korrasolek, head kiirteed ja kõikjal laiutavad päikesenergia jaamad. Samuti on LEADER-programmi rakendamine olnud märkimisväärselt edukas, seda nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasemel. Näiteks teeb Eesti LEADER-tegevusgrupp Järva Arengu Partnerid ühe Tšehhi tegevusgrupiga koostöö projekti kultuuripärandi teemadel.

Meie külastasime ühte väikelinna nimega **Olešnice**. Linn asub suurlinna Brno lähisel ja paistab silma erakordse aktiivsuse poolest. Sellel linnakesel on ka väike seotus Eestiga, sest just meie kodumaal asub nende sõpruslinn Kilin-gi-Nõmme.

Kuidas kõige paremini ära kasutada olemasolevaid või-

malusi, et võimalikult head tulemust saavutada? Selle küsimuse olid Olešnice linnaelanikud väga edukalt ära lahendanud. Pöörati tähelepanu nii kohalikele elanikele kui ka turismi arendamisele.

Selles piirkonnas asuvad suusatamiskeskus, vaatetornid kauni maastiku imetlemiseks, käsitöökoda, muuseum ja kohalik meierei. Kõike seda head ja toredat osati väga edukalt eksponeerida - pildid projektidest ehtisid linnalitsuse seinu ning linna tegevistest oli koostatud tutvustav film. Seetõttu pole ka midagi imestada, miks just see piirkond on saanud aasta parima linna tiitli.

Meie külastuse ajal oli tšehhidel riigipüha ja nende maapiirkonnaga tutvumine jäi seetõttu lühikeseks. Siiski sain ma juurde palju häid mõtteid ja kogemusi.

Rõõmsad maainimesed

Kuigi meie võõrustajad kartsid, et oleme põhjamaiselt külmad ja konservatiivsed, tõestas kogu meie grupp vastupidist. Tundus, et magedavaheline päikesepaiste ja lahkend kohalikud murdsid ka eestlaste jäised südamed.

Kuid olen ka kindel selles, et maainimesed lihtsalt ongi rõõmsameelsemad, sõltumata sellest, kas elatakse palavas lõunas või jääkülmas põhjas. Igatahes jäi sellest külaskäigust hinge vaid hea emotsioon - soojust täis sügisilm ja palju toredaid inimesi.

MEERI KLOOREN, Maaeluvõrgustik

Nopri meierei üllatas nii uskumatult suure toodete valiku kui sooja vastuvõtuga.

Kohaliku toidu programmid Eestis

Novembri alguses käisid Kirderanniku Koostöökogu, Viirumaa Koostöökogu ja Peipsi-Alutaguse Koostöökogu piirkondade 24 inimest õppereisil Lõuna-Eestis, et tutvuda, kuidas on Eestis käima läinud kohaliku toidu programmid. Uuriti, kuidas need on üles ehitatud, ja õpiti teiste kogemustest.

Sibulatee

Meie reis algas Jõhvisst ning kulges läbi Iisaku ja Lohusuu Alatskivil, kus kohtusime suurepärase giidi Triinu Akkermanniga. Triinu kutsus meid esmalt **Apollo Belvedere** söögikohta Alatskivil, kus rääkis **Sibulatee** tegemistest, saamisest ja plaanidest. Seejärel tutvustas koha omanik Marja Korpimäki oma ettevõtmisi Alatskivi kandis. Mekkisime imelist sibulamoosi ja jõhvikakooki.

Edasi külastasime **Peipsimaa külastuskeskust** ning sõitsime läbi Kolkja ja tegime pikema peatuse **Varnja palvelas**, kus saime ülevaate vanausuliste kommetest, ajaloo ja tänapäevast.

Seejärel suundusime **Kivi puhkemajja**, vaatasime ringi, tutvusime teenustega. Külla tuli ka Tauno Laasik, kes rääkis **pilliroost** ja oma plaanidest, näitas tehtut ja agaramad said teha ka pilliroopilli.

Maitsev Lõuna-Eesti

Edasine sihtpunkt oli Lõunakeskuse taluturg. Meid võt-
sid vastu Merle Vall ja Kristiina Liimand ning esimene mulje turust oli väga hea.

Hästi läbimõeldud riietus, kena kaupade väljapanek. Üsna suur sortiment. Merle kor-

raldas meile ka huvitavamate toitude degusteerimise ning Kristiina väikese esitluse MTÜ Maitsev Lõuna-Eesti saamis- ja kujunemisloost. Pärast veel väiksed ostud huvitavalt taluturult ning märkamatu oligi kätte jõudnud pimedus ja aeg suunduda öömaja poole. Meid ootasid Arossa villa ja tema vahva peremees Tiit.

Uma Mekk

Teisel hommikul külastas meid **Võrumaa Partnerluskogu Uma Mekk** projekti juht Ave Tamra, kes rääkis Uma Meki tegemistest, märgi saamisloost ja jagamise põhimõtetest. Tõi mek-
kida omaküpsetatud rukkileiba ning rääkis ka sibulapirukast ja kõrvitsasupist.

Edasi oli aeg lahkuda toreda pererahva juurest Arossas ning suund võtta Nopri meierei poole.

Nopris ootasid meid juba peremees Tiit ja perenaine Vilve Niilo. Vastuvõtt oli väga soe ning meierei ise väga muljetavaldav. Kogu tehnika, arvutiprogrammid, süstematiseeritus, toodete valik oli uskumatu. Üks tubli pere on sellise ettevõtliku asjaga hakkama saanud. Saime ka Nopri tooteid maitsta ning igaüks leidis oma lemmikud.

Osa Nopri tooteid kannab ka Uma Meki kaubamärki. Külastus oli tore ja silm hakkab edaspidi meelega Nopri tooteid kaupluste lettidele otsima. Uskumatult tubli pererahvas ja hingega tehtud tooted.

Edasi tõi teekond meid koju tagasi, kaasas mitmed toredad Eesti oma tooted ning kuhjaga häid teadmisi ja kogemusi. Täname Tõnu Jaaniperet ning tervet meie toredat reisiseltskonda.

Alatskivi kandi üks hõrgutisi on sibulamoos.